

ETELÄ-AFRIKKA

Kirjoittajat: Kari Alanko toimii suurlähettiläänä ja lähetystöneuvos Anna Merrifield Team Finland -koordinaattorina Suomen Pretorian suurlähetystössä. Heta Pyhälahti on Finpron Johannesburgin vientikeskuksen päällikkö.

Etelä-Afrikka, Suomen tärkein kauppakumppani Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa, käy läpi epävakaa vaihetta. Talouskasvu on yhden prosentin tienoilla, ja sisäpoliittinen turbulenssi on heikentänyt kasvunäkymiä. Poliittinen tilanne selkiytynee joulukuun 2017 jälkeen valtapuolue ANC:n valittua itselleen uuden puheenjohtajan, jonka jälkeen talousnäkymienkin voi olettaa kirkastuvan. Etelä-Afrikka on edelleen mantereensa kehittynein talous ja 55 miljoonan ihmisen markkina. Maa on Afrikan talouksista monipuolisimmin integroitunut maailmantalouteen, sen infrastruktuuri on modernia ja rahoitussektori varsin laaja. Etelä-Afrikan talouskehityksen pitkän aikavälin kasvunäkymät ovat vakaat. Kasvavaa potentiaalia tarjoavat muun muassa uusiutuvan energian sekä energia- ja vesitehokkaiden ratkaisujen kysyntä, erilaiset koulutuspalvelut ja -ratkaisut, sähköisten palvelujen nopea kasvu sekä mobiiliratkaisuihin siirtyminen.

Talouden ja ulkomaankaupan kehitys

Etelä-Afrikan talouskasvu kutistui vuonna 2016 odotetusti bruttokansantuotteen kasvaessa vain 0,3 prosenttia, ennen kaikkea kaivossektorin ja muun alkutuotannon jatkuvan pudotuksen vuoksi. Maan talous on kuluneen parin vuoden aikana kärsinyt maailmanlaajuisesta raaka-ainekysynnän hiipumisesta. Samaan aikaan erityisesti palvelusektori – muun muassa finanssipalvelut, kiinteistösektori, business-palvelut sekä turismi – on vahvistunut. Maan valtiovarainministeriö odottaa talouskasvun toipuvan 1,3 prosenttiin vuonna 2017 ja 2,0 prosenttiin vuonna 2018, maailmantalouden kasvun vauhdittamana. Kotimaisista tekijöistä aiempaa vakaampi sähköverkko, El Niño -sääilmiön aiheuttaman pitkän kuivuuskauden päättyminen sekä parantuneet työmarkkinasuhteet edistävät talouskasvua.

Talousnäkymiä heikentää poliittinen epävarmuus. Keskeiset luottoluokituslaitokset laskivat huhtikuussa 2017 Etelä-Afrikan ulkomaanvaluutassa olevan velan niin sanottuun roskalainaluokkaan sen jälkeen kun presidentti Jacob Zuma ilmoitti erottaneensa sekä arvostetun valtiovarainministerin että varavaltiovarainministeriön osana 20 hengen ministerikierrätystä. Samalla kasvoi epävarmuus hallituksen finanssipolitiikan suunnasta, jonka keskeisenä tavoitteena on toistaiseksi ollut hidastaa valtion velkaantumista. Helmikuun 2017

budjetissa silloinen valtiovarainministeri esitteli tavoitteena olevan nettovelan vakauttaminen 48,2 prosenttiin bruttokansantuotteesta verovuoteen 2020/2021 mennessä. Hallitus onkin tiukemman budjettikurin myötä onnistunut kaventamaan budjettivajetta viimeisen neljän vuoden aikana 3,4 prosenttiin kokonaisbudjetista. Valtiovarainministeriö pyrkii laajentamaan verokantaa ja aikoo lanseerata virvoitusjuomia koskevan sokeriveron sekä mahdollisen hiiliveron vuoden 2016 aikana. Arvonlisäveroa hallitus on kuitenkin ollut haluton nostamaan nykyisestä 14 prosentista.

Kuluttajahintainflaatio oli vuonna 2016 arviolta 6,4 prosenttia, ja valtiovarainministeriö ennustaa sen säilyvän samalla tasolla 2017 ja alenevan hieman tämän jälkeen.

Kuluttajakysynnän uskotaan lähtevän hitaaseen nousuun työllisyyden kasvun ja kuluttajien luottamuksen vahvistuessa. Kotitalouksien keskimääräinen velkaisuusaste on laskenut 74 prosenttiin käytettävissä olevista tuloista, mikä heikentää lyhyellä aikavälillä talouskasvua, mutta on pitkällä aikavälillä myönteistä.

Kun verrataan muihin suuriin keskitulon maihin, Etelä-Afrikan investointien taso on suhteellisen alhainen, vain hieman yli 20 prosenttia bruttokansantuotteesta vuonna 2015. Vuonna 2016 kiinteät pääomasijoitukset laskivat 3,9 prosenttia edellisvuodesta, ja sijoittajien voi olettaa olevan varovaisia ennen kuin poliittinen tilanne selkiytyy vuoden 2017 lopulla. Etelä-Afrikan voi toisaalta odottaa hyötyvän alhaisesta öljyn hinnasta sekä raaka-aineiden nousevista maailmanmarkkinahinnoista.

Heikko koulutus hidastaa talouskasvua, mutta tarjoaa mahdollisuuksia

Työttömyys on Etelä-Afrikassa huolestuttavan korkeaa – miltei 27 prosenttia vuoden 2016 lopulla – ja nuorista 18-29-vuotiaista yli 40 prosenttia on työttöminä. Erityisen vaikeaa on kouluttamattomien nuorten työttömyys, minkä takia Etelä-Afrikka pyrkii laajentamaan kolmannen asteen koulutustarjontaa. Valtion budjetista kaikkein nopeimmin kasvava osuus on, velanhoitokulujen jälkeen, korkeakoulujen rahoitus. Tämä on myös osittainen vastaus yliopisto-opiskelijoiden kasvaneisiin vaatimuksiin muuttaa korkeakoulutus maksuttomaksi.

Samalla kun koulutetun työvoiman puute heikentää talouskasvua, se tarjoaa vientimahdollisuuksia suomalaisille oppilaitoksille sekä opetusalan yrityksille. Suomella on Etelä-Afrikassa vankka maine koulutuksen osaajana, sekä OECD:n PISA-tutkimusten että Suomen vuosien mittaan tekemän, jo päättyneen koulutusalan kehitysyhteistyön ansiosta. Suomalaisilla yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on meneillään useita opetukseen liittyviä

tutkimus- tai muita yhteistyöprojekteja ja myös kaupallista yhteistyötä Etelä-Afrikassa. Erityisesti eteläafrikkalaisia kiinnostaa suomalainen perusasteen ja ammatillinen opettajainkoulutus.

Etelä-Afrikassa nopeasti kasvava yksityiskoulusektori käyttää jo varsin paljon digitaalisia oppimiskäytäntöjä, ja julkinen sektori tulee perässä. Mahdollisuudet koulutusalan digitalisoinnissa, kuten myös muiden palveluiden siirtyminen sähköisiksi, on synnyttänyt myös uusia paikallisia teknologiayrityksiä. Etelä-Afrikassa, erityisesti Gautengin (Johannesburgin ja Pretorian) sekä Länsi-Kapin alueella on myös käynnissä maanosan merkittävin start-up -buumi.

Cleantech-ratkaisujen kysyntä jatkuu

Vaikka Etelä-Afrikka tuottaa edelleen valtaosan sähköstään hiilivoimalla, se on sitoutunut 17,8 GW:n tuottamiseen – noin 40 prosenttia kokonaiskapasiteetista – uusiutuvalla energialla vuoteen 2030 mennessä. Vuonna 2011 aloitettu, erittäin onnistuneena pidetty REIPPP-ohjelma (Renewable Energy Independent Power Producer Procurement Programme) on saanut yksityiset energiantuottajat rakentamaan jo 6376 MW uutta uusiutuvan energian kapasiteettia, ja energiainisteriö on sitoutunut ostamaan yli 8000 MW lisää. Vuonna 2016 valtion sähköyhtiö Eskom, joka omistaa myös suurimman osan sähköverkoista, on hidastanut uusien sähköverkkosopimusten tekoa REIPPP-ohjelman projektien kanssa. Tämä liittyy Eskomin haluun pitää maan energiantuotanto hallinnassaan. Uuden ydinenergian rakentamiseen liittyvä poliittinen kamppailu jatkuu edelleen. Projektia pidetään Etelä-Afrikan taloudelle liian kalliina ja projektin hankintoihin ja hallintaan liittyy poliittista valtataistelua.

Etelä-Afrikka on maanosan suurin tuulivoiman tuottaja ja yksi maailman suurimmista aurinkovoiman tuottajista. Tarjouskilpailuihin perustuvan REIPPP-mallin ansiosta maassa tuotettu uusiutuva energia on maailmanlaajuisessa vertailussa erittäin edullista. REIPPP-ohjelman kautta tehdyt sijoitukset Etelä-Afrikkaan ovat toistaiseksi miltei 200 miljardia randia, josta hieman yli neljäsosa on tullut ulkomailta. Eurooppalaisista firmoista esimerkiksi tanskalaiset, espanjalaiset ja saksalaiset yritykset ovat vahvasti kiinni uusiutuvan energian hankkeissa. Jätevirtojen ja biomassan käyttö energiantuotannossa ei ole ollut REIPPP-ohjelman fokuksessa, vaikka muun muassa metsäteollisuus ja sokeriruo'on tuotanto tarjoaisi tähän hyvät mahdollisuudet. Kiinnostus näihin energiantuotantomahdollisuuksiin on kasvamassa ja myös useat kunnat ovat tekemässä sopimuksia jätteiden käytöstä energiantuotantoon yksityisten toimijoiden kanssa.

Etelä-Afrikka on kärsinyt muun eteläisen Afrikan tapaan kuivuuskausista, jotka tulevat pahenemaan maapallon lämpenemisen myötä. Aikaisemmin korkeatasoinen kuntien vastuulla oleva juomaveden- ja jätevedenkäsittely tarvitsee kunnostusta ja uudistuksia. Merkittävät hukat vesijohtoverkostoissa, jäteveden puhdistuskapasiteetin rajat, mitätön veden kierrätys, alan ammattilaisten puute sekä vedenkäsittelyn kustannukset ja heikko taloustilanne uusinvestointeja ajatellen ovat akuutteja haasteita suuressa osassa kunnista. Vesilaitokset ja kunnat hakevat uusia toimintamalleja projektien rahoitukseen – esimerkiksi PPP (public private partnership) – sekä ratkaisuja kapasiteettien nostoon, energiatehokkuuteen ja kulutuksen hallintaan. Veden puute, kustannusten kasvu sekä tiukentuva lupakäytäntö ja valvonta haastavat myös yksityisen sektorin ratkaisemaan vedenkäsittelyn ongelmia.

Valmistava teollisuus ja digitaalisten ratkaisujen kysyntä kasvaa

Etelä-Afrikan informaatio- ja telekommunikaatiomarkkina on maanosan laajin. Se poikkeaa liittymien määrän osalta kypsänä markkinana muista maanosan markkinoista, joissa kasvua tapahtuu uusien asiakkaiden kautta. Etelä-Afrikan telekommunikaatio- ja IT-yritykset toimivat kilpailussa ympäristössä, jossa ratkaisujen kilpailukyky ja arvon lisäys käyttäjille mitataan tarkasti. Digitalisaation lisäys useilla sektoreilla, kuten koulutus-, terveydenhuolto-, vähittäiskauppa- sekä pankki- ja vakuutuspalvelusektoreilla, tarjoaa mahdollisuuksia uusille ratkaisuille. Tietoverkkojen rakentaminen yksityisen sektorin toimesta on aktiivista, vaikka Etelä-Afrikan hallituksen projekti "SA Connect", jossa rakennetaan avointa tietoverkkoa harvaan asutuille alueille, on viivästynyt.

Etelä-Afrikka on houkutellut jälleen uusia investointeja autoteollisuuteensa. Sekä BMW että Mercedes Benz laajentavat tehtaitaan ja tuotantoaan entisestään vuonna 2017, ja Ford ilmoitti uuden tehtaan rakentamisesta edellisenä vuonna. Muita Etelä-Afrikassa autoja valmistavia yhtiöitä ovat Volkswagen, Nissan, Toyota ja General Motors. Kuorma-autoja Etelä-Afrikassa valmistavat muun muassa Scania ja kiinalainen FAW, joka valmistaa myös henkilöautoja. Suurin osa Etelä-Afrikassa valmistetuista autoista menee vientiin ja Euroopan Unioni on tärkeä vientialue.

Pitkään valmistellut merkittävät laivanrakennusprojektit Etelä-Afrikassa, laivaston seitsemän alusta, etenivät helmikuussa 2017, kun pidetystä tarjouskilpailusta julkistettiin suositellut toimittajat. Kapkaupungissa sijaitseva Damen Shipyards Cape Town sai kolmen ulkovartioaluksen tilauksen, mallina 103-metrinen Damen Sea AXE 2600, sekä kolme muuta

laivastolle tulevaa alusta. Durbanissa sijaitseva Southern African Shipyards sai rakennettavakseen hydrografisen tutkimusaluksen, joka tehdään Vardin suunnitelmien mukaisesti. Koska Etelä-Afrikassa ei ole rakennettu tämän mittakaavan aluksia pitkään aikaan, tilausten toteuttamiseksi tarvitaan ulkomaalaisten toimittajien panosta.

Keskeinen kauppakumppanimme Afrikassa

Etelä-Afrikka on Suomen ylivoimaisesti merkittävin kauppakumppani Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa, vaikka viennin arvo laskikin vuonna 2016 yhteensä 249 miljoonaan euroon.

Maidemme välinen kauppataase oli Suomelle 110 miljoonaa euroa positiivinen, sillä tuonti Etelä-Afrikasta putosi vuonna 2016 peräti 28 prosenttia 139 miljoonaan euroon. Vientimme koostui edellisvuosien tapaan ennen kaikkea erilaisista koneista ja laitteista (28 prosenttia) sekä paperista, kartongista ja pahvista (26 prosenttia). Muovin ja muovitavaran sekä sähkökoneiden ja –laitteiden vienti nousi selvästi, yli 22 miljoonaan euroon kummassakin kategoriassa.

Tuontilukuihin suurimman pudotuksen viime vuosina on aiheuttanut nikkelimalkan tuontimäärien raju pudotus. Suurimmat tuontiluokat Etelä-Afrikasta Suomeen vuonna 2016 olivat erilaiset malmit (38 prosenttia) sekä edelleen – 71 prosentin pudotuksesta huolimatta – nikkeli (18 prosenttia). Suomeen Etelä-Afrikasta tuotavien hedelmien ja pähkinöiden arvo nousi 12 prosenttia 16 miljoonaan euroon samalla kun viinin tuonnin arvo laski samalla prosenttimäärällä 11 miljoonaan.

Etelä-Afrikkaan on etabloitunut reilut 30 suomalaista yritystä, eikä näiden lukumäärä ole juuri muuttunut viime vuosina. Suomalaiset yritykset toimivat maassa etupäässä paikallisten kumppanien kautta. Kiinnostavia tulevaisuuden sektoreita suomalaisyrityksille ovat muun muassa cleantech (mukaan lukien kiertotalouden tarjoamat mahdollisuudet), telekommunikaatio, terveys, elintarvikkeet sekä meriteollisuus.

Etelä-Afrikan kehittynyt elintarvikesektori on tarjonnut markkinamahdollisuuksia suomalaisille kauran viejille, mutta on mielenkiintoinen elintarviketuotteille laajemminkin. Suomi haki vuoden 2015 lopulla tuontilupia suomalaiselle sian- ja siipikarjanlihalle ja vuonna 2016 maitotuotteille, ja jatkaa neuvotteluja näiden mahdollisimman pikaiseksi saamiseksi. Maataloustuotteiden tuontilupaprosessit kestävät Etelä-Afrikassa kuitenkin pahimmillaan vuosia ja erityisen ongelmallinen tilanne on siipikarjan suhteen. Maan siipikarjantuottajat ovat raportoineet rajuisista tuotantomäärien ja samalla työpaikkojen leikkauksista ja syyttäneet siitä EU-maista kasvanutta tuontia. Kanakiista on nostanut EU-maiden tuottajat esille varsin kielteisessä valossa, vaikka EU

sekä siipikarjanlihan tuojat ovat selostaneet, että ongelma on ennen kaikkea paikallisen tuotannon heikossa kilpailukyvyssä.

Yhteiskunnallinen ja poliittinen tilanne

Etelä-Afrikka on tulojen ja varallisuuden jakautumisen perusteella yksi maailman epätasa-arvoisimmista maista. Merkittävä osa väestöstä elää erilaisten sosiaalisten tukijärjestelmien varassa. Maa kärsii edelleen apartheidin aiheuttamista rakenteellisista vinoumista, joita ovat erityisesti ei-valkoisen väestön heikompi koulutustaso ja osallistuminen talouteen sekä rajut erot asuinolosuhteissa. Näiden purkaminen on välttämätöntä paitsi oikeudenmukaisemman ja vakaamman yhteiskunnan luomiseksi, myös talouskasvun vauhdittamiseksi.

Etelä-Afrikan poliittinen tilanne on murrosvaiheessa. Valtapuolue ANC:n sisällä on keskenään erimielisiä ryhmittymiä, jotka käyvät valtataistelua. Yksi mielipiteitä jakava tekijä liittyy maan presidentin (ja ANC:n puheenjohtajan) Jacob Zuman asemaan. Osa puolueen jäsenistä ja mielipidevaikuttajista katsoo, että presidentin maine on kärsinyt niin suurilla kolhuilla, että hänestä on tullut puolueelle rasite. Puolue valitsee uuden puoluejohtajan joulukuussa 2017, olettaen että mitään dramaattista ei tapahdu ennen sitä. Jos ANC voittaa seuraavat yleisvaalit vuonna 2019, ANC:n puheenjohtajasta tulee myös maan seuraava presidentti. Presidentti on Etelä-Afrikassa merkittävä vallan käyttäjä, myös talouspolitiikassa.

ANC:ssä käydään jatkuvaa keskustelua siitä, mitä asioita maan talouspolitiikassa pitäisi painottaa. Puolueen uuden puheenjohtajan valinta on siis ainakin osittain valinta maan talouspoliittisesta linjasta. Niin sanotun perinteisen linjan kannattajat, joihin kuuluu myös presidentti Zuma, näkevät valtion roolin keskeisenä sekä säätelijänä että elinkeinopoliittisena toimijana. Toinen koulukunta puolestaan korostaa yksityissektorin roolia työpaikkojen luojana, ja näkee valtion roolin enemmän toimintaedellytysten luojana, mukaan lukien oikeusvaltion ja hyvän hallinnon ylläpitäjänä. ANC:n sisäisestä tilanteesta johtuen talouspolitiikan ennustettavuus kärsii.

ANC:n johdossa tapahtuvien henkilövalintojen merkitystä maan talouteen ei toisaalta tule yliarvioida. Oikeusvaltioon kuuluvat instituutiot (riippumaton oikeuslaitos, vapaa lehdistö, kansalaisyhteiskunta) ovat Etelä-Afrikassa vahvoja. Oikeuslaitos on osoittanut kykynsä ja halunsa pitää huolta siitä, että myös maan valtaapitävät noudattavat lakeja ja määräyksiä.

ANC:n vallassa pysyminen ei enää ole itsestäänselvyys. Oppositiopuolueet (erityisesti DA) on vahvistanut asemiaan, mikä nähtiin vuoden 2016 kunnallisvaaleissa. Monipuoluedemokratian vahvistuminen voi samalla tarkoittaa sitä, että puolueiden tilivelvollisuus äänestäjien suuntaan vahvistuu, ja äänestäjät alkavat entistä enemmän seurata sitä, kuinka hyvin tai huonosti puolueet hoitavat maan asioita, mukaan lukien julkisia varoja.

Sääntely-ympäristön kehitys

Etelä-Afrikka on Afrikan ainoana maana mukana sekä G20-ryhmässä että BRICS:issä. Alueellisesti Etelä-Afrikka on eteläisen Afrikan kehitysyhteisö SADC:n jäsen. Useilla eteläafrikkalaisilla firmoilla muun muassa vähittäiskauppa- ja pankkeilla on vahva asema Saharan eteläpuolisen Afrikan maissa - erityisesti eteläisen Afrikan maissa. SADC-maiden vuoden 2016 lopulla ratifioima uusi talouskumppanuussopimus EPA parantaa erityisesti eteläafrikkalaisten maataloustuotteiden markkinoillepääsyä Euroopan unionin alueelle.

Etelä-Afrikka putosi kaksi pykälää 74. sijalle Maailmanpankin ”Doing Business 2017” - raportissa, joskin se on edelleen sijalla 4 Saharan eteläpuolisten maiden listauksessa. Helpottaakseen ulkomaisten liikeyritysten sijoittamista maahan Etelä-Afrikka perusti maaliskuussa 2017 Kauppa- ja teollisuusministeriön olla toimivan InvestSA:n, joka toimii yhden luukun periaatteen mukaisesti. InvestSA:n on tarkoitus sekä neuvoa että avustaa mahdollisia sijoittajia erinäisten säädösten ja muiden viranomaisten lupavaatimusten suhteen. Maakunnilla on jo olemassa vastaavia toimistoja, jotka auttavat sijoittumisessa ja sijoittumisessa niihin.

EU:n kauppakamarin helmikuussa 2017 julkistamasta ”Business climate survey 2016” - tutkimuksesta ilmenee, että eurooppalaiset Etelä-Afrikassa toimivat yritykset pitävät maan investointiympäristön näkymiä heikompina kuin kahta vuotta aiemmin. Suurimpina haasteina firmat pitävät nousevia hintoja, julkisen sektorin korruptiota, osaavan työvoiman puutetta sekä B-BBEE-lainsäädäntöä. Lisäksi eurooppalaisia yrityksiä huolestuttaa randin kurssin heittelehtiminen.

Tiukentuneista B-BBEE-säädöksistä harmia eurooppalaisfirmoille

Etelä-Afrikan B-BBEE (Board-based Black Economic Empowerment) lainsäädäntöä uudistettiin 2016, ja yritykset joutuvat ottamaan sen entistä vakavammin huomioon toimintaansa suunnitellessaan. B-BBEE:n tavoitteena on vahvistaa apartheidin aikana sorretussa asemassa olleiden ja edelleen rakenteellisesta rasismista kärsivien mustien työmarkkina-asemaa ja jakaa

varallisuutta nykyistä tasavertaisemmin. Yleisten B-BBEE-säädösten lisäksi usealla sektorilla on oma B-BBEE-koodistonsa, jolla on vaikutusta paitsi yrityksiin itseensä myös niiden alihankkijoihin. Kaikkien sektorien uusittuja koodeja ei ole vielä julkaistu, mikä aiheuttaa epävarmuutta muun muassa kaivossektorilla.

Uusi B-BBEE-kriteeristö korostaa mustan omistuksen osuutta, mikä tulee laskemaan myös monen suomalaisen firman tytäryrityksen B-BBEE-luokitusta. Suomen tavoitteena on edistää Etelä-Afrikassa keskustelua, joka ei kyseenalaista B-BBEE:n tavoitteita vaan sitä, edistävátkö nykyiset keinot tavoitteiden saavuttamista. Maassa toimivat suomalaisyritykset esimerkiksi työllistävät merkittävän määrän eteläafrikkalaisia ja niillä on erilaisia ohjelmia, joilla vahvistetaan sekä omien työntekijöiden että ulkopuolisten osaamista ja tietotaitoa sekä edistetään yhteiskunnallista tasa-arvoa.

Suomalaisten yritysten on tärkeää ymmärtää B-BBEE-kriteerien merkitys oman tuotteen osalta asiakkaille ja asiakkaan asiakkaille, jotka saattavat joutua huomioimaan luokitukset hankintoja tehdessään. Julkiselle sektorille myytäessä ja jopa julkista sektoria sivuttaessa B-BBEE-luokitus on usein välttämätön edellytys. Julkiselle sektorille palveluja myyvät yritykset seuraavat nyt aikaisempaa tarkemmin toimittajiensa luokituksen vaikutusta omaan luokitukseensa. Suomalaisen yrityksen paikallisen kumppanin, kuten maahantuojan tai jakelijan, luokituksella voi olla huomattava vaikutus yrityksen ja tuotteen kilpailukykyyn. Hyviä esimerkkejä toimintamalleista on kuitenkin olemassa. Kansainvälisten yritysten, joiden strategia ei salli joint venture -toimintaa missään maassa, on mahdollista kompensoida omistuskriteeriä.

Etelä-Afrikka muutti vuonna 2016 investointisuojalainsäädäntöään ilmoitettuaan aiemmin irtisanoneensa tai aikovansa irtisanoa kaikki kahdenväliset investointisuojasopimukset näiden voimassaoloajan päätyttyä. Suomen investointisuojasopimus Etelä-Afrikan kanssa voidaan irtisanoa aikaisintaan vuonna 2019, ja irtisanomisen jälkeenkin vanhat investoinnit nauttivat sopimuksen mukaista suojaa vielä 20 vuoden ajan. Uusi laki takaa kaikille sijoittajille, sekä paikallisille että ulkomaisille, samanlaisen statuksen ja suojelun. Mahdolliset kiistat on ensin sovittava kansallisen lainsäädännön mukaisesti, ja vain mikäli näiden avulla ei löydetä ratkaisua, tapaus voidaan viedä kansainväliseen välimiesmenettelyyn.

Viisumipolitiikka haaste liiketoiminnalle

Etelä-Afrikan maahanmuuttosäännöstö uudistui vuonna 2014 ja muutoksia tuli myös erityyppisiin liike- ja työviisumeihin. Liikeviisumeita (business visa) myönnetään ulkomaalaisille,

jotka haluavat perustaa yrityksen Etelä-Afrikkaan tai sijoittaa jo olemassa olevaan yritykseen. Liikeviisumin hakijan tulee tehdä minimisijoitus, jonka suuruus määräytyy kulloinkin voimassa olevien säännösten mukaan, mutta myös toimialan luonne huomioiden. Uusien säännösten mukaan yrityksen työntekijöistä vähintään 60 prosenttia tulee olla eteläafrikkalaisia tai pysyvästi oleskeluvalla Etelä-Afrikassa asuvia. Liikeviisumihakemukseen vaaditaan Etelä-Afrikan kauppa- ja teollisuusministeriön suosituskirje. Lisäksi tarvitaan todistukset rekisteröitymisestä useiden valtiontoimintojen piiriin, kuten verohallintoon ja työttömyysvakuutuskassaan.

Yhtiönsisäisen siirtoviisumin (intra-company transfer work visa) voi saada korkeintaan neljäksi vuodeksi. Tämän jälkeen sen voimassaoloaika ei voi jatkaa hakemuksestaan.

Viisumihakijan on täytynyt olla Etelä-Afrikan ulkopuolella työsuhteessa siirtävään yhtiöön vähintään 6 kuukauden ajan ennen viisumihakemuksen jättämistä. Etelä-Afrikan viranomaiset seuraavat tarkasti viisumisäännöksiä, muun muassa päivämääriä, joten niiden kanssa tulee olla tarkka välttääkseen epätoivotun maahantulijan leiman.

Kansallinen minimipalkka voimaan 2018

Etelä-Afrikan hallituksen keskeinen tavoite on pyrkiä parantamaan köyhimpien eteläafrikkalaisten asemaa, minkä vuoksi 17 miljoonaa ihmistä kattavalla sosiaaliturvalla sekä huomattavilla julkisilla investoinneilla asuinolojen parantamiseksi on merkittävä asema valtion budjetissa. Vuoden 2018 toukokuussa maassa astuu voimaan myös kansallinen minimipalkka, jonka tasoksi hallitus ja työmarkkinajärjestöt ovat sopineet 20 randia/tunti. Kuukausitasolla tämä merkitsisi 3440 randin minimipalkkaa, mikä ei todennäköisesti edelleenkään riittäisi perheen elättämiseen. Silti summa on suurempi kuin mitä 47 prosenttia eteläafrikkalaisista työntekijöistä tienaa tällä hetkellä. Ekonomistit maassa ovat jakautuneita sen suhteen, millaisia seurauksia minimipalkan lanseerauksella tulee olemaan työllisyyteen.

Vastaavasti hallitus pyrkii kaventamaan epätasa-arvoa terveydenhoidossa, sillä se suunnittelee kansallista sairausvakuutusta. Käynnissä on parhaillaan sairausvakuutusuudistukseen liittyviä pilotteja, ja järjestelmän lopullinen malli, kattavuus ja hintalappu ovat edelleen auki.

Uudistuksella tulee kuitenkin olemaan merkittäviä vaikutuksia terveydenhoidon järjestämiseen koko maassa, ja Etelä-Afrikka tulee jatkossa panostamaan entistä enemmän perusterveydenhoitoon sekä sairauksien ehkäisyyn. Korkeatasoisten yksityisten sairausvakuutusten piirissä olevat nauttivat jo nyt moderneista terveydenhoitopalveluista ja

Maailman markkinat 2017-2018, Etelä-Afrikkaa koskeva tekstiosuus

edistyksellisistä vakuutusohjelmista, jotka huomioivat muun muassa kuntoilun ja terveellisen ruokavalion vaikutuksen.